

AZUTÁN BEIDÉZTÉK AZ EMBEREKET A VÁROSHÁZÁRA...

Egy „újpalotai kuláklány” története

ÍRTA: Gimesi Zsuzsanna

Rúzs-Molnár Zsuzsanna hosszú évek óta él Újpalotán egy szabvány méretű lakásban, de még mindig gyakran eszébe jutnak azok az évek.

■ Sok ezer emberrel történt meg az, ami velünk. Nevezetesen az, hogy a mezőgazdaságban dolgozó földtulajdonosokat hogyan fosztották ki és tették földönfutóvá a második világháború után.

A Rúzs-Molnár család földbirtokos volt Szentest határában. A föld apáról fiúra öröklődött, mindkét ági nagyszüleimnek tekintélyes birtoka volt. Édesanyám bátyja volt az, aki nagyapa halála után a gazdálkodást tovább vitte, de édesapám korai elhunytja után édesanyám is gazdálkodó lett.

■ *A lenini eszme alaptörvénye az volt, hogy az uralkodó osztályt likvidálni kell. Ez a mezőgazdaságban azt jelentette, hogy akire rásütötték a kulák bélyeget, azt szó szerint földönfutóvá tették, és ha a teljes kifosztásnak bármilyen módon ellenállt, akkor örülhetett, ha élve megúszta.*

■ A kifosztást módszeresen vitték véghez. Első lépésként 1945 után bevezették a beszolgáltatást, amelyet a föld alapterületére vetettek ki. Eközben kötelezővé tették az olajos magvak termesztését. A beszolgáltatás azután mindent érintett: háziállatot, lovat, tehenet, sertést, baromfit, szalonnát, kolbászt, tojást, gabonát – sőt a vetőmagot is. Olyan mennyiséget követeltek, amely több volt mint amennyi megtermett. A készpénz megkaparintására adót vetettek ki, és ennek összegét egyre emelték. Olyan összegek voltak ezek, amelyeket képtelenség volt előteremteni.

Ha egy-egy család nem tudta megfizetni a kirótt adót, vagy maradéktalanul beszolgáltatni a javakat, akkor jött a végrehajtás. A végrehajtás alkalmával

minden ingóságot elvittek, bútorokat, eszközöket, szerszámokat – ha még egyáltalán találtak valamit a fészerben, pincében. Fejenként egy széket, egy ágyat és talán az egész család részére egy asztalt hagytak meg.

■ *Az ördögi terv fokozatosan valósult meg. Megtárogatására erkölcsi nyomás alatt tartották a sajtót, sok helyen pedig a felhergelt emberekkel végeztették el a piszkos munkát.*

■ Igen. A végrehajtás volt a teljes kifosztás második lépése. Ezután beidéztek az embereket a városházára.

Négy éves voltam, amikor édesapám elhunyt, a gazdaságot édesanyám vezette. Ő is ott volt, a városházára beidézettek között. Mindenkiel alá akartak íratni egy papírt, amelyen az állt, hogy az illető „térítésmentesen” följánlja az állam javára a földjét. Persze ezt senki sem írta alá. Akkor az embereknek arccal a fal felé kellett fordulni és addig ott állni, amíg alá nem írják a papírt. A sok gazda között az én édesanyám volt az egyetlen asszony. Sokáig ő is bírta, azután kérte az öröket, hogy engedjék ki a mosdóba. A válasz persze az volt, hogy kimehet, ha előbb aláírja. Anyám szégyellte magát a sok ember előtt, hát aláírta a papírt. Elengedték. Aki nem írta alá, azt megverték, megkínózták, erőszakkal kényszerítették. A végén mindenki aláírta...

■ *Így vették el tehát a földet is, miután a beszolgáltatással, az adókivetéssel és a foglalással már korábban minden ingóságától megfosztották a földtulajdonosokat.*

■ Igen. Ezek voltak a fokozatok. Ott maradtunk anyám és én, elhunyt nővérem két kisgyermek (az apjuk katona volt) és a bátyám – teljesen kifosztva. Bátyám Pestre jött munkát keresni, és nekem is munkát kellett találnom. Sehol nem alkalmaztak. Még a cséplőbrigádba sem vettek föl, pedig ez a munka a szálló törek miatt egészségtelen volt, de még ott sem alkalmaztak, mert osztályidegen voltam. 18 éves voltam és osztályidegen! Mi az, hogy osztályidegen? Nem csináltam semmit! Megtudtam, hogy a nevem is akadály volt annak, hogy el tudjak helyezkedni. Ahol elolvasták a Rúzs-Molnár vezetéknevet, már szóba sem álltak velem. Végül R.Molnár néven kértem munkakönyvet, és így tudtam elhelyezkedni – az R. betű jelentését nem firtatták. Egy tejüzemben kaptam munkát Szentesen, segédmunkásnak alkalmaztak. Igen nehéz fizikai munka volt, de engem a munkásemberek részéről semmilyen bántás nem ért.

■ *Különleges név a Rúzs-Molnár. Honnan származik a családja?*

■ A Rúzsok ősei franciák voltak, (Rouge) és telepesként érkeztek Magyarországra az 1700-as években. Egyik őszám, aki lótenyésztéssel foglalkozott, feleségül vette Molnár Máriát, így alakult

ki magyarosan a Rúzs-Molnár név. Ez önmaga bűnnek számított a kommunista hatalomátvétellel idején. Bár szüleim 1920 körül esküdtek, de mindkét oldali őseimtől kezdve folyamatosan a földdel foglalkoztak, gazdálkodtak, sok munkával gyarapították a birtokot.

■ *A teljes kifosztást és a jövő tökéletes felszámolását követte a család szétszórása – a fizikai és a lelki pusztítás.*

■ Igen. A család új megélhetést keresve szétszéledt. Bátyám tehát Pestre jött szerencsét próbálni. Időközben anyám két unokáját az elemi iskola után középiskolába már nem vették föl Szentesen, mert ők is – a kisgyerekek – osztályidegennek számítottak. Ezután anyám Érdre költözött a két unokával. Ott kezdtek új életet, ottan kerülhettek középiskolába.

■ *A két gyermek édesapjával mi történt?*

■ 1945-ben az oroszok elől úgy menekültünk el, hogy sógoromnak – a két gyermek apjának – katonai egységét Németországba terelték, őket követve mi négyen – édesanyám a két unokával és én – eljutottunk Németországba, 1945 húsvétját ott töltöttük.

3899 szám. 1940. SZENTESI REF. EGYHÁZ. KÖZPONTI LELEKESZI HIVATALA. *Statisztikai igazságot illetőleg* KIVONAT

a *Szentesi* református egyház esketés anyakönyvéből, az ezer *nyolcvanöt-hatvanöt* - dik évi *február* hó *14* - dik napjáról *XI* - dik kötet *56* - dik lap.

Folyószám	Év és napja az esketésnek	A vőlegénynek és menyasszonynak						A vőlegény és menyasszony születési neve és polgári állása	Tanuk neve és polgári állása	Összeeskötő lelkész	Kihirdetésre vagy felmondásra kerülő esküvő vagy valami akadályozó	Jegyzet
		neve és polgári állása	születési és lak-helye (házszám)	vallás	életkora	állás, vagy foglalkozás	állapota					
57	1882 Febr. 14	Rúzs Molnár János fiadár	Szentes 20. 729.	ref.	1858	1	-	-	Rúzs Molnár János fia	Sziló János lelkész.	1882. Jan. 21. 29. febr. 5.	
		Rúzs Molnár Bernadetta fiadár	Szentes 11. c. 216.	ref.	1865	1	-	-	Sziló János fia	Sziló János lelkész.	1882. Jan. 21. 29. febr. 5.	

Kiírta a hivatali pecséttel megerősítve kiadta *Szentes* 1940. *febr* hó *22* - ik napján. *St. Molnár* ref. lelkész.

1946 őszén Passau mellől az amerikaiak bevagoníroztak minket, így kerültünk ismét haza. Éppen akkor lettem volna Makón utolsó éves a kereskedelmi középiskolában, de nem vettek vissza a végzős évfolyamra. Nem engedtek leérettségizni. A németországi menekülés itt akkor már súlyos bűnnek számított.

■ *Az ország romokban hevert. De az emberek már előjöttek az óvóhelyekről és örültek, hogy véget ért a háború. A romeltakarítás és az újjáépítés megkezdése sok jó energiát indított el. Ezt a helyzetet használta ki az alattomos politikai eszme, hogy elkezdjén szervezkedni és pusztítani. A kulák szó ugyan 1948-tól élt a magyar nyelvben, de a mezőgazdaság szerkezeti átalakítása – a gazdák földönfutóvá tétele már korábban elkezdődött.*

■ Családom személyes történetéhez még elmondok egy esetet, ami szintén jellemezte azokat az éveket. 1945-ben, Románia felől gyorsan ideértek az oroszok. A magyarok, visszavonulni kényszerültek. Eközben a mi földjeinken is keresztülmentek. Ekkor egyikük bedobta a puskáját egy ásott kútba. Ezt látta, és megjegyezte egy ember, aki később egy adandó pillanatban fegyverrejtegetésért följelentette nagybátyámat. A feljelentő azt is megmondta, hogy hol van a puska elrejtve. A rozdás puskát ekkor kihúzták a kútból, nagybátyámat pedig állam elleni összeesküvés címén bíróság elé állították és internálták a rozdás puska miatt – amiről ő még csak nem is hallott. Minden vagyonát – ami egyáltalán még megmaradt – elkobozták és Nagyfára internálták. Ott élte az internáltak életét, ott dolgoztatták, de bár semmilye sem volt, egyszer csak kapott egy számlát, amelyben X napi ellátást leszámoltak részére. Két év után elengedték, miután agyvérzést kapott és hamarosan meg is halt. Így lehetett embereket a halálba kergetni.

■ *A gazdák totális ellehetetlenítése, a teljes vagyonek kobozás 25 holdtól lépett érvénybe. Mekkora volt a nagycsalád birtoka?*

■ Anyai nagypapámnak 100 hold földje volt, apai nagyszüleimnek még több. Így mi, több száz holdas kuláknak számítottunk.

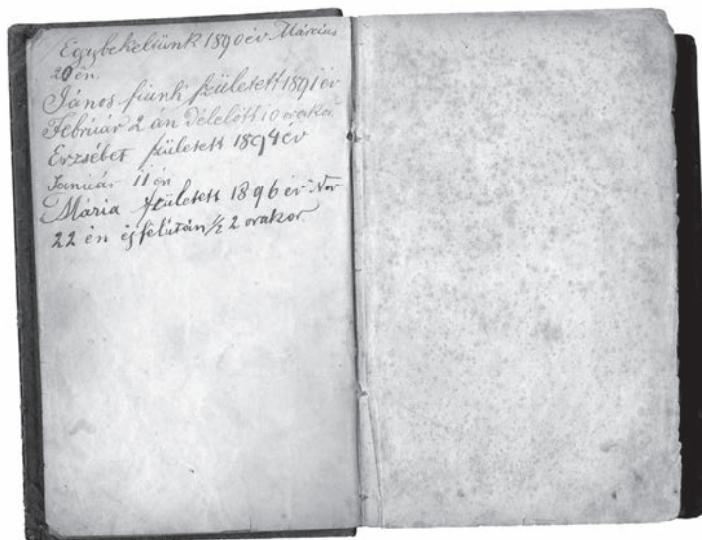
Egyszer, amikor még utoljára mi arathattuk le a gabonát – megbetegedett az az asszony, akinek a cséplésnél segítő 8-10 ember étkeztetése volt a feladata. Akkor én főztem az embereknek. Tanácstalan voltam, mert nem volt mindegy, hogy mit esznek. Följelentettek már, ha nem volt megfelelő az étel. Mivel galambokat is tartottunk, levágtam jó pár galambot, és tarhonyát főztem hozzá. De akkor már felhergelték a népet, hogy „tarhonyát többé nem eszünk” – na, most mit csináljak? Semmi más nem volt, és nekem meg kellett kérdezni az aratókat, hogy megesszük-e a tarhonyát. Ez is az „új világ” rendelkezése volt. Megkérdezni a munkásokat, elfogadják-e azt, amit a „kulák” ad nekik. Valamennyien ismerős emberek voltak, ártani nem akartak, így elfogadták a tarhonyát. De mivel jó sokat főztem, még estére is az jutott. Akkor ismét meg kellett őket kérdezni: elfogadják-e vacsorára is ugyanazt. Szerencsére igen-t mondtak. Föllelegeztem.

■ *Hogyan sikerült új életet kezdeni?*

■ Édesanyám tehát két unokájával Érdre költözött a szentesi házból. Soha nem panaszkodott. Életcélja ezután már csak az volt, hogy két félárva unokáját etetni, nevelni tudja. Bátyám Pesten fényképészetet tanult, később itt meg is házasodott. Sógorom pedig a fóti gyermekvárosban lett nevelő, és ott tanult később a fia is, az unokaöcsém, akinek leszármazottai ma is élnek.

Én a szentesi tejüzemben súlyosan megbetegedtem, amikor kitört a TBC járvány. Két évig kezeltek kórházban, ebből egy évig kaptam táppénzt. Mikor a táppénzt már nem folyósították, jó emberek, barátaink adták össze azt a pénzt anyámnak, amiből az unokáit etetni tudta.

Mikor ismét munkaképes lettem, a főorvos a csákvári tüdőgondozóban alkalmazott adminisztrátorként. Csákváron ma is megvan a tüdőszanatórium, az Eszterházy kastély épületében. Csákvári tartózkodásom idején végeztem el Székesfehérváron a röntgenasszisztensi tanfolyamot.

■ *Mi lett az elkobzott földek sorsa?*

■ A szentesi földet 1-2 holdanként felosztották, de azok, akik kaptak belőle, a megműveléshez eszközökkel már nem rendelkeztek. Amikor tőlünk elvették a földünket, már el volt vetve a gabona. Így egy jó aratás még megvolt, de utána gyakorlatilag lepusztult minden. Nem sokkal a földosztás után, megkezdődött a földek téeszekbe vonása.

Eszembe jut még – ahogy ma mondjuk – a gabonaforgalmazás. Hogyan adták-vették a gabonát Szentesen. A városban három malom is volt. A gazdák a malomban raktározták a gabonát, és ha év közben pénz kellett, akkor a malom fizetett, ha az „üzlet” megkötött. Más volt az ára a gabonának az aratáskor, és az év során. A malmok a tőzsdei árakhoz viszonyították a gabona árát. Még tőzsdéztek is. Ez korábban jól működött. Természetesen ez is füstbe ment a háború után.

Mi viszonylag simán úsztuk meg családunk teljes kifosztását. Családok, akiket a Hortobágyra száműztek, sokszor koholt vádakkal voltak életükben is megnyomorítva, és örülhettek, ha egyáltalán túléltek a testi-lelki meghurcoltatásokat.

■ *Zsuzsanna 1928-ban született és fiatal lány volt azokban az években. Milyen álmokat tört ketté a család megnyomorítása?*

■ Folytatva a hagyományokat – én is a családi vállalkozást vittem volna tovább. Nagy álmokat dédelgettem. Elhatároztam, hogy vetőmag természetésre állunk majd részben át.

Első próbálkozásom volt, hogy zöldborsót vettem – vetőmagnak. Húsvét előtt azonban óriási szélvihar kerekedett, és a borsóról mind lefújta a földet. Életemben nem láttam akkora galambser eget, amelynek terített asztala lett a borsó vetemény. Vetettünk spenótot – no, akkor vették el a földet – spenótostól. Így szálltak el az álmaim. A virágvetőmagok nevelésére már nem kerülhetett sor. 1949-ben – a háború utáni időkben – a református egyházban nagy ébredés volt Szentesen is. Az volt számomra is az alkalmas idő, a kairoosz, hogy hitemben megerősödjem. Nehéz fizikai munkám elvégzéséhez és a betegség után a talpon maradáshoz is – a hit adott erőt.

■ *„A bűnük az volt, hogy értettek a földhöz” – mondta nemrégiben egy rádióriporter, és még szorgalmasan dolgoztak is – tesszük hozzá.*

■ A kárpótlás idején megalázó összeget kaptunk mi hárman – a sógorom, a bátyám és én – fejenként 360 ezer forintot. Szentesi házunk helyén, ma már egy emeletes ház áll. Nagypám háza helyén is. Eszembe jut, hogy kisgyerekként milyen sok időt töltöttem náluk. Házuk körül szép nagy kert volt – és nekem az volt a paradicsom. Még most is szeretettel emlékezem rájuk.